

‘Alleen samen kunnen we de crisis aan’

Door: Chantal van Lieshout, Maja Rocak & Sabrina Keinemans

Het gevoel van euforie in de samenleving vanwege de heropleving van solidariteit als gevolg van de Covid-19 pandemie is langzaam weggeëbd. De opgeborrelde burgerinitiatieven lijken veelal een stille dood te zijn gestorven. Opbouwwerkers in Limburg signaleerden medio september dat in de buurten waar zij werkzaam zijn nauwelijks nieuwe onderlinge steunstructuren of buurtinitiatieven tot stand zijn gekomen tijdens de pandemie. Bovendien constateerden ze dat processen om tot gemeenschapsvorming te komen door fysieke afwezigheid, angst en onzekerheid onder druk zijn komen te staan. Ondanks de heropening van de samenleving en de versoepeling van de maatregelen in april verloopt het (her)opstarten van activiteiten stroef. Hoe gemakkelijk of moeilijk zal het straks gaan, als de maatregelen zijn opgeheven? Hoe groot is dan de uitdaging die het opbouwwerk te wachten staat om gemeenschapsvorming aan te jagen? Welke lessen kunnen we leren uit de ervaringen van de opbouwwerkers ten tijde van de coronacrisis?

Vanaf de lockdown heeft het opbouwwerk zich onvermoeid en met veel creativiteit en flexibiliteit ingezet om met bewoners in verbinding te blijven. Buurtactiviteiten omzetten naar online-varianten, bellen, appen en vloggen. Deze digitale kanalen volstonden om met buurtbewoners in contact te blijven en regelactiviteiten af te handelen. Maar de digitale dienstverlening bleek niet voldoende om fysieke afwezigheid in de wijk te overbruggen. Om die reden waren de opbouwwerkers vrij snel weer op straat te vinden. Gefocust op het welzijn van buurtbewoners zijn ze outreachend gaan handelen. Portiekgesprekken, speelspots, buurtwandelingen zijn oplossingsstrategieën waar zij voor kozen. Wellicht niet heel innovatief maar wel een beproefd professioneel instrumentarium om present te kunnen werken.

De samenwerking met formele en informele partijen kwam in een versnelling. Nieuwe initiatieven werden verbonden met bestaande, belcirkels werden geïnitieerd en het spontane aanbod van helpende handen werd gecoördineerd. Bureaucratie en dominerende beleidsagenda's raakten op de achtergrond. Een bevrijdende gewaarwording voor de opbouwwerkers. Maar naast deze bevrijdende ervaring hebben ze ook hindernissen moeten overwinnen. Door het devies van thuiswerken viel een belangrijk deel van hun instrumentarium weg. Hoe kun je present zijn zonder fysieke aanwezigheid?

De inzet van het opbouwwerk heeft niet kunnen voorkomen dat gemeenschapsprocessen stil kwamen te liggen. Zo bleken bijvoorbeeld ontluikende bewonersinitiatieven nog te broos en slaagden zij niet in het overbruggen van de ontstane fysieke afstand. Voor dit soort processen is het van belang dat er synergie ontstaat in het samen verkennen van de gemeenschappelijke delers. Het digitale instrumentarium schoot hiervoor te kort en als de helft van de buurtraad maar bij elkaar mag komen, dan ontbreekt toch de andere helft. Ook door het voortduren van de pandemie signaleren de opbouwwerkers dat de gelatenheid groeit bij bewoners vooral door het gevoel van *er kan niets*, waardoor mensen steeds moeilijker te motiveren zijn.

Het handelen van de opbouwwerkers kenmerkt zich door een *wat-kan-wel* attitude. Vanuit die houding creëren ze mogelijkheden voor ontmoeting, proberen ze hun kerntaken te vervullen. De geboden ondersteuning was met name praktisch, geen grote daden

maar *streetwise* omgaan met problemen. Niet alle problemen die zij signaleren a.g.v. de coronacrisis zijn echter op te lossen door deze praktische ondersteuning. De al voor de crisis gesignaleerde tegenstellingen zijn verscherpt en de opbouwwerkers zien een toenemende kwetsbaarheid in buurten.

Inmiddels zijn we een jaar verder en begint de impact van de pandemie in de volle breedte zichtbaar te worden. Naast de zorgsector zijn ook de Nederlandse economie en samenleving onder druk komen te staan. Ons kleinschalig onderzoek toont slechts het topje van de ijsberg, en het is de vraag welke sociale problematiek later – als het virus onder controle is – zichtbaar zal worden. Als het werk van verpleegkundige en artsen erop zit, geldt dat niet voor het sociaal werk – inclusief het opbouwwerk.

Dit noopt tot fundamentele overwegingen. Allereerst moeten we de afweging maken of het ons waard was om sociale voorzieningen te sluiten. Weegt wat er stuk is gegaan op tegen wat we behouden hebben? Ten tweede tonen opbouwwerkers zich tijdens deze crisis gedreven en vakbekwaam in het uitvoeren van hun kerntaken. Bij het hervatten van het gewone leven, zullen zij het credo ‘alleen samen kunnen we de crisis aan’ hard nodig hebben. Dan hebben burgers en sociale professionals tijd, ruimte en middelen nodig om opnieuw vorm en betekenis te geven aan samen leven en verbinding.

Gebaseerd op project: Nieuwe regels, nieuwe mogelijkheden: Onderzoek naar uitdagingen en nieuwe strategieën voor het opbouwwerk in tijden van COVID-19 en 1,5 meter samenleving.

Dit project wordt
mogelijk gemaakt door:

